

УДК 37.018.43:57(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-75-79

АРКУШИНА Ганна Феліксівна –
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри природничих наук і методик їхнього навчання
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5261-7315>
e-mail: arkushina2@gmail.com

НАЙДЬОНОВА Галина Георгіївна –
кандидат педагогічних наук,
завідувач педагогічної практики університету
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9472-6704>
e-mail: galina_gn@ukr.net

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглянуто теоретичні аспекти дистанційного навчання учасників освітнього процесу, зокрема особливості проведення занять для студентів біологічних спеціальностей, наведено проблематику основних завдань даного наукового напрямку; акцентовано увагу на тих технологіях навчання, які є найбільш зручними, гнучкими та доступними, що дозволяють реалізовувати повноцінний освітній процес під час складних умов воєнних реалій.

Зазначено, що розвиток інформаційних технологій дозволяє розробляти і здійснювати принципово нові підходи до освіти студентів вищих навчальних закладів. Наголошено на тому, що дистанційна організація освітнього процесу передбачає децю інший підхід до навчання з боку студентів, зокрема: самостійність пошуку, аналізу, систематизації й узагальнення інформації, самоорганізацію та самоконтроль. Вивчення дисциплін природничого циклу взагалі і біології зокрема за допомогою інформаційно-комунікативних технологій дозволяє досить якісно виконати низку дидактичних завдань. Так, за допомогою ряду освітніх та наукових платформ, як от *LearningApps*, *Scilab*, *e-Anatomy*, «Цікава наука», *TeamLabBody*, можна вивчати біологічні явища і процеси з використанням комп'ютерної графіки, моделювання та симуляції біологічних процесів (платформа *PhET interactive simulations*), здійснювати досліди у віртуальних лабораторіях на платформах *Labster*, *LabsLand*, *Go-Lab*, *VirtualBiologyLab*, *LabBench Activities by Pearson*, *Classzone*. На основі аналізу численних дослідницьких позицій зауважено, що при викладанні біологічних дисциплін доцільно розділяти матеріал для самостійного опрацювання на розділи, модулі або блоки, створювати чіткі інструкції, розробляти методичні рекомендації для виконання робіт і представлення їх результатів, та спонукати студентів до постійного самоконтролю.

Підкреслено актуальність завдань компетентнісного змісту, які є студентоцентричними, отже орієнтовані на практичне застосування теоретичних знань, надають студентам необхідні засоби та інструменти для їх виконання, сприяють підвищенню пізнавальної активності, формуванню навичок аналізу біологічних явищ і процесів, розвитку критичного мислення, розкриттю особистості майбутнього фахівця.

Ключові слова: дистанційна освіта, дистанційні технології навчання, освітні наукові платформи, компетентнісний зміст завдань.

ARKUSHINA Hanna Feliksivna –
Candidate of Biological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Natural Sciences and Teaching
Methodology at Volodymyr Vynnychenko
Central Ukrainian Pedagogical State University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5261-7315>
e-mail: arkushina2@gmail.com

NAIDONOVA Halyna Heorhiivna –
Candidate of Pedagogical Sciences,
Head of the Teaching Practice at Volodymyr Vynnychenko
Central Ukrainian Pedagogical State University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9472-6704>
e-mail: galina_gn@ukr.net

SOME FEATURES OF DISTANCE EDUCATION OF STUDENTS STUDYING BIOLOGICAL DISCIPLINES

The article examines the theoretical aspects of distance learning of the educational process participants, in particular, the peculiarities of conducting classes for students of biological specialties. The authors outline the main issues of this scientific field; attention is focused on the most convenient, flexible and accessible learning technologies, which allow to realize a full-fledged educational process in tough conditions of military setting.

It is noted that the development of information technologies allows to implement fundamentally new approaches to high school students education. It is emphasized that a remote organization of the educational process implies a slightly different approach to learning on the part of students, which is independent research, analysis, systematization and generalization of information, self-management and self-monitoring. Studying natural sciences in general and biology in particular with the help of information and communication technologies enables to perform a number of didactic tasks with sufficient quality. Thus, a wide range of educational and scientific platforms, such as *LearningApps*, *Scilab*, *e-Anatomy*, "Interesting Science", *TeamLabBody*, makes it possible to study biological phenomena and processes using computer graphics,

modeling and simulation of biological processes (PhET interactive simulation platform) as well as to carry out experiments in virtual laboratories on the platforms Labster, LabsLand, Go-Lab, VirtualBiologyLab, LabBench Activities by Pearson, Classzone. Based on the analysis of numerous research findings, it was noted that when teaching biological disciplines, it is advisable to divide the independent study material into sections, modules or blocks, create clear instructions, develop methodological recommendations for work performing and results presenting, and motivate students to constant self-monitoring.

The article stresses the importance of competency-based tasks, which are student-centered and, therefore, focused on the hands-on application of theoretical knowledge. They provide students with the necessary means and tools for their implementation, contribute to increasing cognitive activity, forming skills in the analysis of biological phenomena and processes developing critical thinking, revealing the personality of a future specialist.

Key words: distance education, distance learning technologies, educational scientific platforms, competence-based tasks.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Впродовж трьох останніх років перед освітянами України постала нагальна потреба докорінно перебудувати традиційні підходи та методики забезпечення освітнього процесу. Спочатку пандемія коронавірусу, яка змусила всіх освітян адаптуватися та перелаштувати роботу на дистанційний режим. Нині повномасштабна війна спричинила нові виклики – руйнування навчальних закладів, вимушено переміщені вчителі і учні, студенти і викладачі, які потрапили в нові і далеко не завжди комфортні умови, суттєве обмеження можливостей відвідувати освітні заклади, випадіння з освітнього процесу через бойові дії, окупацію, повітряні тривоги та інші пов'язані з війною проблеми і негаразди.

Якщо в період пандемії основною метою організації освітнього процесу було обмеження фізичних контактів між його учасниками, щоб запобігти поширенню вірусу, то в умовах війни першочерговим постає завдання зробити освітній процес взагалі можливим, а також безпечним і якісним.

В таких складних умовах дистанційні технології навчання є найбільш зручними, гнучкими та доступними. Крім того, дистанційне навчання відповідає вимогам нової освітньої парадигми інформаційного етапу розвитку суспільства, а саме: підтримки відкритого, особистісно-орієнтованого і безперервного навчання людини протягом усього життя; реалізації масової освіти для всіх категорій населення незалежно від місця їх проживання; диверсифікації та вдосконалення професійної підготовки в закладах вищої освіти через задоволення різноманітних потреб студентів з різних соціальних та демографічних груп [3; 6; 7].

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій дозволяє розробляти і здійснювати принципово нові підходи до освіти студентів вищих навчальних закладів – майбутніх спеціалістів різних галузей. Сучасна освіта в межах компетентнісного підходу має здійснювати підготовку фахівців на новій концептуальній основі, зокрема із застосуванням новітніх комп'ютерних технологій [2].

Саме тому особливо актуальними на сьогодні є науково-методичні розробки у галузі дистанційної освіти у закладах середньої та вищої освіти, а також ті, які забезпечують неформальну освіту та самоосвіту майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що дослідження шляхів удосконалення навчального процесу в умовах воєнного стану на різних рівнях діяльності освітніх організацій стає актуальною проблемою в галузі освіти. Дослідження проблемних питань знайшло відображення у працях вітчизняних вчених і педагогів-практиків. Загальні питання дистанційного формату навчання досліджені

Н. Летняк, Т. Дівнич, С. Сисосва, В. Давискиба, Є. Долинський, О. Бокоч та ін.

Разом із тим залишається ще багато невирішених питань які потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження полягає у розкритті значення інформаційних технологій у реалізації дистанційної форми навчально-виховного процесу під час воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі дистанційного навчання учасники освітнього процесу віддалені в просторі і часі, але мають можливість спілкуватися за допомогою інтернету та різноманітних технічних засобів, мають доступ до значної кількості навчальних платформ, ресурсів, матеріалів, методичних рекомендацій. Найважливішим в нинішніх умовах є те, що учні і студенти можуть навчатися у безпечному місці в зручний час.

Проте дистанційна організація освітнього процесу передбачає дещо інший підхід до навчання з боку учнів, зокрема: самостійність пошуку, аналізу, систематизації й узагальнення інформації, самоорганізацію та самоконтроль. Це надає низку переваг дистанційному навчанню порівняно з традиційним. Зокрема: передові освітні технології, доступність джерел інформації, індивідуалізація навчання, зручна система консультування, демократичні стосунки між здобувачем освіти і викладачем, зручний графік та місце роботи [2; 3; 5].

В сучасній освіті компетентнісні засади є цільовими. Саме тому форми та методи організації навчання набувають при цьому більш діяльнісного характеру, передбачають вироблення самостійності у застосуванні змісту програми [1].

Наразі застосовується декілька форм організації освітнього процесу. Найчастіше та найефективніше застосовується змішане навчання. Безперечно, в умовах війни його застосування може бути ускладненим, проте досить успішно застосовуються ті його моделі, які стосуються методів навчання. Саме тому моделі розподілу навчального часу на синхронний та асинхронний режими можуть вважатися моделями змішаного навчання.

Одним з варіантів змішаного навчання є застосування таких діяльнісних методів навчання, як проектні, пошукові та дослідницькі завдання. Найчастіше більшість таких завдань виконується в асинхронному режимі та може бути ефективно застосована при викладанні курсів ботаніки, фізіології рослин, зоології, біофізики та інших.

Вивчення дисциплін природничого циклу взагалі і біології зокрема за допомогою інформаційно-комунікативних технологій дозволяє досить якісно виконати низку дидактичних завдань. Так, за допомогою ряду освітніх та наукових платформ, як от LearningApps, Scilab, e-Anatomy, «Цікава наука», TeamLabBody, можна вивчати біологічні явища і процеси з використанням комп'ютерної графіки,

моделювання та симуляції біологічних процесів (платформа PhET interactive simulations), здійснювати досліди у віртуальних лабораторіях на платформах Labster, LabsLand, Go-Lab, VirtualBiologyLab, LabBench Activities by Pearson, Classzone.

Використання даних засобів залежить від поставленої мети: вивчення нового матеріалу за допомогою презентацій, відеороликів, спілкування через відеоконференцію, залучення для консультацій платформ Zoom, Classroom або Moodle, тестування та перевірка самостійних робіт за допомогою Google Classroom Google Форми, Quizizz, SurveyMonkey, Formative, Polleverywhere, Socrative, Wooclap, Flipity, Online Test Pad, Kahoot! та інших; додаткова комунікація та консультації за допомогою Skype, Viber, WhatsApp, Telegram та соціальних мереж, створення і підтримка блогів, пошук літератури та додаткових матеріалів у мережі Інтернет.

Безперечно, в дистанційних умовах навчання самостійна робота студентів має свої особливості, а також значно зростає її роль. Проте важливо не допускати перевантаження студентів, які знаходяться в складних умовах військового часу. Саме тому при викладанні біологічних дисциплін доцільно розділяти матеріал для самостійного опрацювання на розділи, модулі або блоки, створювати чіткі інструкції, розробляти методичні рекомендації для виконання робіт і презентації їх результатів, та спонукати студентів до постійного самоконтролю.

Певну специфіку в дистанційних умовах має діагностика та оцінювання навчальних досягнень студентів. Кожен викладач може розробити заходи контролю, способи відстеження динаміки навчальних досягнень студента відповідно до особливостей дисципліни, окремих складних тем, а також того матеріалу, який з певних причин був пропущений або частково втрачений через повітряні тривоги, відсутність можливості у студентів долучитися до онлайн-навчання тощо. Для цього розроблені відповідні алгоритми подолання таких втрат – індивідуальні завдання та консультації, групові завдання, додаткові матеріали та література, додаткові форми контролю і відпрацювання пропущених занять.

Особливо актуальними в умовах дистанційного навчання є завдання компетентнісного змісту. Вони зазвичай є студентоцентричними, орієнтовані на практичне застосування теоретичних знань, надають студентам необхідні засоби та інструменти для їх виконання, сприяють підвищенню пізнавальної активності, формуванню навичок аналізу біологічних явищ і процесів, розвитку критичного мислення, розкриттю особистості майбутнього фахівця.

Компетентнісно орієнтовані завдання дають студенту можливість розвивати навички самостійної працювати зі значними обсягами інформації, представляти результати своєї роботи різними засобами, формулювати змістовні висновки, тобто виявляти не просто теоретичні знання, а конкретні уміння їх практичного застосування. Так, наприклад, при викладанні фізіології рослин, біохімії, біофізики ефективно застосовується метод моделювання (дослідження об'єктів і процесів із допомогою спрощених їхніх версій), в тому числі і із застосуванням навчальних платформ, віртуальних лабораторій та симуляцій.

Найбільш вдалимими із розроблених та апробованих нами компетентнісно орієнтованих завдань є такі, які базуються на даних реальних

наукових експериментів, результати яких представлені в найбільш доступній для студентів формі. Вони мають високий рівень науковості, демонструють умови та логіку сучасних наукових біологічних досліджень, містять методики аналізу одержаних даних та обговорення отриманих результатів.

Такі завдання суттєво відрізняються від ситуативних, оскільки зазвичай є складнішими і в розробці викладачем, і у виконанні студентом. Вони потребують багато часу на опрацювання відповідної літератури, аналіз наведеної моделі, певних обчислень і розрахунків (наприклад, завдання з фізіології рослин або біофізики), формулювання висновків та відповідей на контрольні запитання.

Зазвичай при аудиторному навчанні повсякденне застосування таких завдань неможливе, або й недоречно, оскільки основна увага приділяється іншим формам роботи, зокрема реальним лабораторним дослідом. В умовах же дистанційного навчання такі завдання набувають особливого сенсу і дають цікаві результати.

Основними особливостями такого навчання є переважання самостійного засвоєння студентами досліджуваних біологічних явищ і процесів. Викладач при цьому здійснює консультаційний супровід, спрямовує дослідницьку діяльність, організує та забезпечує інтерактивну взаємодію з кожним студентом окремо та студентів між собою.

Безперечно, розроблені та апробовані нами проблемні завдання також є не менш ефективними в дистанційному навчанні, ніж в аудиторному. Вони сприяють розвитку аналітичних здібностей, розвивають критичне і продуктивне мислення, передбачають творчий підхід до вирішення проблем та уміння застосовувати знання в різних стандартних та нестандартних ситуаціях.

Слід мати на увазі, що розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в цілому, безвідносно до екстремальних умов сьогодення, накладає значний відбиток на формування способу мислення молодих людей.

Дослідники відзначають, що відбувається заміна лінійного (логічного), або понятійного, мислення нелінійним, причому таким, що формується переважно образами всесвітньої комп'ютерної мережі, програм та операційних систем, мінливими кадрами телесеріалів і відеокліпів, рекламних текстів тощо. Під нелінійним мисленням таке, що розглядає навколишній світ і людину як складні відкриті динамічні системи, зорієнтоване на виявлення загальних зв'язків і стосунків, на необхідність і конструктивну природу хаосу, нестійкості і випадковості [1].

Нелінійний спосіб мислення характеризується критичністю, абстрактністю в поєднанні з умінням встановлювати взаємозв'язки між ідеальною моделлю і реальним процесом. Таке мислення має логічність, доказовість і аргументованість у поєднанні з готовністю розглядати альтернативну позицію, прагнення до дослідження природи і суті понять та явищ. Йому властиві масштабність, орієнтація на виявлення глибоких зв'язків і взаємозалежностей між процесами і явищами різної природи, підхід до проблеми з різних точок зору, готовність до вчинків у ситуації нестабільності, кризи, коли потрібно розглядати і досліджувати можливі наслідки дій, враховуючи ступінь їх узгодженості з внутрішнім станом системи [1].

Всі названі риси якнайкраще підходять саме до вивчення біології. Їх застосування для виконання завдань компетентнісного змісту є одним з ключових і має надзвичайні методичні перспективи при дистанційному навчанні, а також в подальшому і в процесі аудиторної роботи.

Висновок та перспективи подальших розвідок напрямку. В сучасних умовах найбільшу популярність і конкурентні переваги в галузі освіти набирають ті навчальні заклади, які можуть запропонувати якісне навчання як в очному, аудиторному режимі, так і за допомогою освітніх технологій. Заклади ж вищої освіти в першу чергу мають забезпечити підготовку педагогічних кадрів для змішаного освітнього процесу, здійснити адаптаційні заходи для дистанційного навчання і усвідомити всі переваги і недоліки впровадження такої форми освітнього процесу. Під час здійснення дистанційного освітнього процесу на базі сучасних технологій доводиться постійно вирішувати величезну кількість задач методичного, технічного, психологічного, етичного і морального характеру, виробляти конструктивні підходи до їх вирішення.

Дистанційне навчання являє собою нову форму організації освіти, що ґрунтується на поєднанні кращих традиційних методів отримання знань з новими інформаційними й телекомунікаційними технологіями, дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну освіту, або підвищувати кваліфікацію, також має низку переваг, зокрема: актуальність, гнучкість, зручність, модульність, економічну ефективність, інтерактивність, відсутність географічних кордонів та безмежний простір для педагогічної творчості.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бокоч О. С. Компетентнісний підхід: особливості методики навчання біології в умовах дистанційної освіти. Компетентнісний підхід: особливості методики навчання біології в умовах дистанційної освіти. Матеріали вебінару. Ужгород, ЗППО, 20 травня 2020 року. URL: https://zakinppo.org.ua/images/2020/docs/05/%D0%92%D0%B5%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80_%D0%B1%D1%96%D0%BE.pdf (дата звернення 28.10.2022)

2. Давискиба В. В. Особливості дистанційного вивчення хімічних дисциплін здобувачами освіти у вищих навчальних закладах. Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук в контексті вимог Нової української школи: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 20 травня 2021 р.) Тернопіль, 2021. С. 287–289.

3. Дівнич Т. Я. Дистанційна форма навчання у вищих навчальних закладах як одна із технологій організації навчального процесу. Медична освіта. 2015. № 3. С. 66–69.

4. Дистанційна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/distancijna-osvita> (дата звернення 28.10.2022)

5. Долинський С. В. Дистанційне навчання – одна з прогресивних форм підготовки фахівців. Теоретичні питання культури, освіти та виховання: збірник наукових праць [за заг. ред. проф. Матвієнко О. В.]. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2010. С. 202–207.

6. Летняк Н. Я., Кузьмак І. П. Особливості дистанційного навчання студентів спеціальності «Медсестринство» при вивченні дисципліни «Біологічна хімія». Медична освіта. 2021. №1. С. 29–34.

7. Сисоєва С. О. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. № 2. С. 271–284.

REFERENCES

1. Bokoch, O. S. (2020). Kompetentnisnyi pidkhid: osoblyvosti metodyky navchannia biolohii v umovakh dystantsiinoi osvity [Competency approach: peculiarities of biology teaching methods in the conditions of distance education]. Kompetentnisnyi pidkhid: osoblyvosti metodyky navchannia biolohii v umovakh dystantsiinoi osvity. Materialy vebinaru. Uzhhorod, ZIPPO, 20 travnia 2020 roku. URL: https://zakinppo.org.ua/images/2020/docs/05/%D0%92%D0%B5%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80_%D0%B1%D1%96%D0%BE.pdf (data zvernennia 28.10.2022). [in Ukrainian].

2. Davyskyba, V. V. (2021). Osoblyvosti dystantsiinoho vyvchennia khimichnykh dystsyplin zdobuvachamy osvity u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Peculiarities of distance learning of chemical disciplines by students in higher educational institutions]. Pidhotovka maibutnykh uchyteliv fizyky, khimii, biolohii ta pryrodnychykh nauk v konteksti vymoh Novoi ukrainskoi shkoly: zbirnyk tez dopovidei III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Ternopil, 20 travnia 2021 r.). S. 287–289. [in Ukrainian].

3. Divnych, T. Ya. (2015). Dystantsiina forma navchannia u vyshchyykh navchalnykh zakladakh yak odna iz tekhnolohii orhanizatsii navchalnoho protsesu [Distance learning in higher educational institutions as one of the technological organization of the educational process]. Medychna osvita. 2015. № 3. S. 66–69. [in Ukrainian].

4. Dystantsiina osvita. [Distance education]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/distancijna-osvita> (data zvernennia 28.10.2022). [in Ukrainian].

5. Dolynskiy, Ye. V. (2010). Dystantsiine navchannia – odna z prohresyvykh form pidhotovky fakhivtsiv [Distance learning is one of the progressive forms of specialist training]. Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia: zbirnyk naukovykh prats [za zah. red. prof. Matviienko O. V.]. Kyiv: Vyd. tsentr KNLU. S. 202–207. [in Ukrainian].

6. Letniak, N. Ya., Kuzmak I. P. (2021). Osoblyvosti dystantsiinoho navchannia studentiv spetsialnosti «Medsestrynstvo» pry vyvchenni dystsypliny «Biolohichna khimiiia» [Peculiarities of distance learning for students majoring in "Nursing" while studying the discipline "Biological Chemistry"]. Medychna osvita. №1. S. 29–34. [in Ukrainian].

7. Sysoieva, S. O. (2019). Stan, tekhnolohii ta perspektyvy dystantsiinoho navchannia u vyshchii osviti Ukrainy [Status, technologies and prospects of distance learning in higher education of Ukraine]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia. № 2. S. 271–284. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

АРКУШИНА Ганна Феліксівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: флора населених пунктів, природно-заповідний фонд України, екологія рослин та тварин, методика викладання біологічних дисциплін.

НАЙДЬОНОВА Галина Георгіївна – кандидат педагогічних наук, завідувач педагогічної практики університету Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика викладання біологічних дисциплін, формування екологічної компетентності особистості, флора та фауна України, екологія рослин та тварин.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ARKUSHYNA Hanna Feliksivna – Candidate of Biological Sciences, Assistant Professor of the Department of Natural Sciences and Teaching Methodology of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Research interests: urban flora, natural reserve resources of Ukraine, flora and fauna of Ukraine, plant and animal ecology, methods of teaching Biology.

NAIDONOVA Halyna Heorhiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Head of Teaching Practice of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Research interests: methods of teaching Biology, formation of the individual's ecological competence, flora and fauna of Ukraine, plant and animal ecology.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 378. 37.08

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-88-92

БАБЕНКО Тетяна Василівна –

кандидат педагогічних наук,

доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5085-2779>

e-mail: babenkot80@gmail.com

БАБЕНКО Андрій Леонідович –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри

фізичного виховання і рекреаційно-оздоровчої роботи

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5755-5988>

e-mail: babenko_andrew@ukr.net

СТУДОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХОД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Передумовами актуалізації проблеми розвитку конкурентоспроможності вчителя є соціально-економічні та освітні перетворення, що знайшли відображення у змісті державних документів з модернізації освіти в Україні. Сучасному вчителю потрібно бути готовим до постійно мінливих тенденцій у суспільстві та на ринку праці. Відповідаючи на вимоги часу, вища педагогічна освіта, повинна будуватися на ідеології розвитку і якісно змінюватися. Система професійної педагогічної підготовки повинна передбачати процес і результат опанування системою загальних та предметних компетентностей та формування на їх основі світогляду та інших якостей особистості майбутнього вчителя, серед яких конкурентоздатність. Ми визначасмо конкурентоспроможність як сукупність сформованих особистих та професійних якостей і характеристик, що визначають успішність у професійній та соціальній діяльності, і виділяємо наступні характеристики конкурентоспроможного вчителя: професійну компетентність, ціннісно-мотиваційний компонент; прояв індивідуальності.

Ми вважаємо, що конкурентоспроможність майбутнього вчителя – це динамічна характеристика особистості, тому можна говорити про її розвиток як результат формування сукупності ключових компетентностей особистості, що складають професійно-особистісну основу діяльності і професійну компетентність.

Однією з умов розвитку соціально-професійної мобільності майбутнього фахівця є, на нашу думку, студентоцентроване навчання. Студентоцентроване навчання – це сучасна філософія освітньої діяльності, важливий принцип організації освітньої діяльності вищої школи. Орієнтація вищої освіти на особистість студента дає можливість підвищити якість системи вищої освіти, підготувати конкурентоспроможного фахівця на сучасному ринку праці з гнучким креативним мисленням, ініціативного, стимулює його до відповідального навчання, розвиває соціально-професійну мобільність.

Вибіркові дисципліни є «індикатором» запровадження індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти, одним із механізмів підвищення якості професійної підготовки, розвитку соціально-професійної мобільності майбутнього фахівця.

Ключові слова: конкурентоспроможність, майбутній вчитель, індивідуальна освітня траєкторія, педагогічна умова, професійна підготовка, розвиток конкурентоспроможності, студентоцентроване навчання.

BABENKO Tetyana Vasyivna –

candidate of pedagogy, docent

of the Department of Pedagogy and Special Education

of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5085-2779>

e-mail: babenkot80@gmail.com

BABENKO Andrii Leonidovich –

Ph. D. in Pedagogy, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Physical

education and Recreation and Health Work

of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5755-5988>

e-mail: babenko_andrew@ukr.net